

A photograph of a man and a woman sitting on a wooden pier. The man is wearing a plaid shirt and a beanie, and the woman is wearing a fur-lined coat. They are looking at each other and smiling. In the background, there are several traditional Dutch windmills with green roofs and wooden bodies, situated on a body of water under a clear blue sky.

SPREEK
TAAL 3

Over Nederland

VOOR HALFGEVORDERDE SPREKERS
VAN HET NEDERLANDS (NIVEAU A2-B1)

van Dale

MODULE 11: DEZE MODULE IS ONDERDEEL
VAN EEN VIJFTIENDELIGE SERIE

Over Nederland

1. Daar wil ik graag naartoe p. 1
2. Dat mag niet zomaar p. 10
3. Hoe doe jij dat dan? p. 20
4. Overzicht woorden en zinnen p. 30
5. Handleiding voor de begeleider p. 32
6. Suggesties voor extra materiaal p. 42

Scan de QR-code voor
een directe link naar
de audiobestanden

kijk naar de foto

praat samen

wijs aan

luister

luister naar audio op
www.spreektaal.com

tik op de tafel

een spelletje

naar buiten

kijk in de handleiding

1. Daar wil ik graag naartoe

Je ervaring delen over plekken in Nederland

1.1 Kijk naar de foto en praat samen over de vragen.

Waar zijn deze vrouwen?

Wat doen ze?

Wat zoeken ze op?

Voor welke dingen gebruik jij je telefoon?

1.2 Luister naar het gesprek *Een dagje naar Nijmegen*. Je hoort Dima en Fara. Ze willen een dagje weg.

1.3 Luister nog een keer naar het gesprek. Je begeleider leest daarna de zinnen voor. Luister naar de zinnen. Zijn ze waar of niet waar?

1. De vrouwen willen samen een dagje naar een andere plaats.
2. Fara wil naar Nijmegen, omdat ze daar al vaker is geweest.
3. Nijmegen is vlakbij.
4. De andere vrouw wil liever naar een andere stad.
5. In Nijmegen is niet zoveel te doen.
6. De vrouwen gaan vandaag naar het strand.

1.4 Luister nog een keer naar het gesprek. Praat daarna samen over de vragen.

1. Waar wil de ene vrouw naartoe? Wat is haar voorstel?
2. Waarom wil ze daar naartoe?
3. Wat is daar te doen?
4. Hoe kunnen ze er komen? En wat is de reistijd?
5. In welke andere plaatsen zijn de vrouwen al geweest?

1.5 Praat samen over de vragen.

Stel de vragen aan elkaar en geef allebei antwoord.

1. Ben je weleens in de plaatsen uit de tekst geweest? Zoals Nijmegen, Utrecht, Den Haag en de Veluwe? Vertel erover.
2. Heb je al veel plaatsen gezien, sinds je in Nederland woont? Vertel daar eens wat meer over.
3. Hoe reis je meestal als je ergens naartoe gaat?
4. Waarvan houd je meer als je ergens naartoe gaat? Cultuur of natuur? Licht je antwoord toe.

1.6 Luister naar het verhaal en kies het goede woord.

Je begeleider leest de tekst voor. Luister en kijk naar de **blauwe** woorden. Wijs het goede woord aan.

Dima en Fara willen samen een dagje weg. Dima wil bij haar zus Marian in Nijmegen **langsaan/uitgaan**. Mariam **logeert/studeert** daar. Nijmegen heeft een oud centrum met mooie **historische/ toeristische** gebouwen. Je kunt in het centrum ook goed **bezoeken/winkelen**. Dima wil graag nieuwe plaatsen **doen/ontdekken**. Bovendien zijn er in Nijmegen veel **chique/culturele** dingen te doen. Er is bijvoorbeeld een mooi museum. Ze kunnen ook de bus naar een **rivier/landschap** nemen, want die is vlakbij. Fara vindt de **reiskosten/reistijd** wel lang. Ze vindt Nijmegen te **dichtbij/ver weg**. Ze wil liever naar Utrecht. Dat vindt ze een gewone/gezellige stad.

1.7 Welke woorden horen bij elkaar?

Je begeleider leest een woord in de linkerrij. Jij zoekt een woord uit de rechterrij dat erbij past. Wijs het woord aan. Soms kun je verschillende combinaties maken.

- het centrum
- de cultuur
- dichtbij
- gezellig
- historisch
- de zee

- hip
- de natuur
- winkelen
- het strand
- saai
- ver weg

1.8 Teken het woord.

Je begeleider legt een aantal kaartjes met een woord erop op een stapeltje. Jullie mogen de woorden niet zien. Je pakt een kaartje. Kijk naar het woord. Teken het woord. Je mag het woord niet zeggen of laten zien.

Je begeleider probeert het woord te raden.

Je begeleider pakt daarna een kaartje en tekent een woord. Jij probeert het woord te raden. Ga door tot alle kaartjes op zijn.

Wie heeft aan het einde de meeste woorden geraden?

1.9 Luister en tik op de tafel.

Je begeleider zegt een aantal woorden. Luister naar je begeleider. Waar ligt het accent? Zeg het woord na. Tik op de tafel als je het accent zegt.

1.10 Luister en zeg na.

Luister nog een keer naar je begeleider. Hij of zij zegt de woorden nog een keer. Zeg de woorden na.

1.11 Lees het gesprek samen hardop.

Je begeleider leest de zinnen met een ○ en jij leest de zinnen met een ●.

- Zullen we een dagje weggaan?
- Ja, ik wil bij mijn zus in Nijmegen langsgaan, zij studeert daar.

- Daar ben ik nog nooit geweest. Wat kun je daar doen?
- Ik ook niet. Mijn zus zegt dat het een hele leuke stad is, met een historisch centrum. Je kunt er ook goed winkelen en uitgaan.

- En hoe kom je daar dan? En hoelang is het reizen?
- Met de trein, de reistijd is wel twee uur.

- Dat vind ik wel ver weg. We kunnen ook naar Utrecht gaan, daar hebben ze ook leuke winkels en het is gezellig.
- Daar ben ik al zo vaak geweest. Ik wil een keer ergens anders naartoe. In Nijmegen heb je een mooi park met een museum. Er zijn heel veel culturele dingen te doen.

- Zullen we anders naar het strand bij Den Haag gaan? Dat is ook heel leuk en vlakbij.
- Daar is het zo druk en toeristisch. Ik wil ook een keer andere plekken in Nederland ontdekken.
- Oké, maar laten we dan snel gaan.

Klaar? Lees het gesprek nog een keer, maar draai de rollen nu om.

1.12 Praat samen over de foto's.

Kijk naar de foto's. Herken je deze plekken in Nederland?
Ben je er weleens geweest? Zo ja, vertel over je bezoek.
Welke andere plekken in Nederland heb je bezocht?

1.13 Doe samen de pingpong.

Je begeleider begint. Hij of zij stelt de vraag: Welke plek wil je in Nederland graag bezoeken?
Je kunt praten over een stad, een museum, een festival, enzovoort.

Jij maakt de zin hieronder af en vraagt aan je begeleider: *En jij?* Je begeleider maakt de zin ook af en vraagt weer: *En jij?* Probeer zo lang mogelijk door te gaan.

Ik wil graag naar...

En jij?

1.14 Praat samen. Maak het gesprek af.

Bedenk samen hoe het gesprek gaat. Voer het gesprek daarna samen. Je begeleider zegt de zinnen met een ○ en jij zegt de zinnen met een ●.

- Zullen we een dagje weggaan?
● ...
- Daar ben ik nog nooit geweest. Wat kun je daar doen?
● ...
- En hoe kom je daar dan? En hoelang is het reizen?
● ...
- Dat vind ik wel ver weg. We kunnen ook naar ... gaan, daar hebben ze ook ...
● ...
- Zullen we anders naar ... gaan? Dat is ook heel leuk en niet zo ver weg.
● ...
- Oké, maar laten we dan snel gaan.

Klaar? Voer het gesprek nog een keer, maar draai de rollen nu om.

1.15 Vertel samen een verhaal.

Kijk naar de foto's. Je wilt een nieuwe plek in Nederland ontdekken. Je doet een voorstel aan een vriend of vriendin voor een dagje weg. Je hebt informatie over de plek opgezocht. Vertel aan je vriend of vriendin waar jullie naartoe kunnen gaan, hoe jullie kunnen gaan en wat jullie daar kunnen doen.

1.16 Voer samen de gesprekken.

Lees de situaties en voer een gesprek. Jij begint het gesprek. Je begeleider is steeds de ander.

1. Je burens zijn een dagje weggeweest. Je bent benieuwd waar ze zijn geweest en wat ze hebben gedaan. Je maakt een praatje.
2. Een vriend of vriendin is naar Antwerpen geweest. Je stelt vragen over de reis en de reistijd.
3. Een vriend of vriendin wil graag naar een stad aan de andere kant van Nederland. Je wilt liever niet meegaan. Je bedenkt zelf een reden.
4. Een collega wil graag een leuke plaats in Nederland bezoeken. Hij vraagt aan jou of je nog tips hebt.

Klaar? Doe het nog een keer, maar draai de rollen nu om.

1.17 Werk je met een groep? Doe dan de extra groepsopdracht.

Loop rond en vraag aan iemand anders: *Wat is je favoriete plek in Nederland?*

1.18 Voer samen een gesprek.

Praat samen over een plek waar jullie pas zijn geweest.
Vertel wat je hebt gedaan en hoe je dat vond.

1.19 Voer samen een gesprek.

Jullie willen allebei graag een dagje weg. Vraag elkaar om tips. Stel ook vragen over de reis en over wat er allemaal te doen is.

1.20 Naar buiten.

Kies een opdracht.

- 1. Praat met iemand in het Nederlands. Maak samen een top 5 van plaatsen, evenementen of gebieden die jullie willen bezoeken.**
  - Waarom willen jullie hier graag naartoe?
  - Hoe kun je er komen?
  - Wanneer kun je gaan?
- 2. Voer een gesprek in het Nederlands over mooie plaatsen die je hebt bezocht, in Nederland of in andere landen.**
  - Praat over je ervaringen en vraag ook naar de ervaringen van de ander.
  - Heb je foto's of filmpjes van die plek? Laat ze zien.
- 3. Bedenk zelf wat je kunt doen.**

Vorbereiden

Praat eerst over de volgende vragen:

- Welke opdracht kies je?
- Met wie ga je praten?
- Wanneer ga je met iemand praten? Moet je een afspraak maken?
- Waar ga je met iemand praten?
- Wat ga je zeggen? Oefen de woorden en zinnen nog een keer samen.

Terugkijken

Praat na de opdracht over de volgende vragen:

- Welke informatie heb je gekregen? Kun je daarover vertellen?
- Hoe ging het gesprek?
- Hoe vond je het?

1.21 Kijk naar de foto's. Bedenk samen jullie eigen verhaal.

Waar zijn de vrouwen nu?
Hoe zijn ze daar naartoe gegaan?
Wat doen ze vandaag?
Hoe vinden ze het?

1.22 Doe samen iets leuks.

Kijk achterin je boekje bij 6. *Suggesties voor extra materiaal* wat je kunt doen of bedenk zelf een activiteit.

2. Dat mag niet zomaar

Informereren naar regels en vergunningen in Nederland

2.1 Kijk naar de foto en praat samen over de vragen.

Hoe kennen de mannen elkaar?
Wat was de man links aan het doen?
Waarover praten ze?
Waar zijn de mannen?

2.2 Luister naar het gesprek *Een kapvergunning*. Je hoort Harry Pietersen, hij praat met zijn buurman Bernardo Rinaldi.

2.6 Luister naar de zinnen en kies het goede woord.

Kijk naar de woorden. Je begeleider leest de zinnen voor.
Kies bij elke zin het goede woord. Wijs het woord aan.

1. Een bedrag dat je moet betalen als je de regels niet volgt.
2. Een officieel document dat je eerst bij de gemeente moet aanvragen.
3. Het mag niet volgens de wet.
4. Raar of bizar.
5. De regels of wetten niet volgen.
6. Iemand zegt dat je iets mag doen, het is akkoord.
7. Iets wat niet eerlijk is en waarmee je het niet eens bent.

2.7 Welke woorden horen bij elkaar?

Je begeleider leest een woord in de linkerrij. Jij zoekt een woord uit de rechterrij dat erbij past.
Wijs het woord aan. Soms kun je meer combinaties maken.

- bij de gemeente
- een boete
- je aan de regels
- op de website
- de politie
- de regels
- om toestemming
- een vergunning

- aanvragen
- houden
- vragen
- informeren
- kijken
- waarschuwen
- betalen
- overtreden

2.8 Maak een woordslang.

Aan welke woorden denk jij bij ...

- een boete -

- de wet -

- de politie -

Je begeleider begint en zegt één woord. Daarna zeg jij één woord, dan je begeleider weer, enzovoorts. Probeer zoveel mogelijk woorden te zeggen.

2.9 Hoeveel woorden hoor je?

Je begeleider leest de zinnen voor. Kijk niet naar de zinnen, luister er alleen naar. Je kunt je ogen dichtdoen. Tel met je vingers hoeveel woorden je hoort.

1. Wat ben je aan het doen?
2. Wat ben je van plan?
3. Het is verboden.
4. Je moet eerst een vergunning aanvragen.
5. Ik ben het er niet mee eens.
6. Dat is toch belachelijk?
7. Waar bemoeit de gemeente zich mee?
8. Zo zijn nu eenmaal de regels.
9. Het is gewoon niet toegestaan.

2.10 Luister en zeg na.

Luister nog een keer naar je begeleider. Hij of zij zegt de zinnen nog een keer. Zeg de zinnen na.

2.11 Lees het gesprek samen hardop.

Je begeleider leest de zinnen met een ○ en jij leest de zinnen met een ●.

- Wat ben je aan het doen?
- Ik ben in de tuin aan het werk. Ik wil deze grote boom graag omhakken. Hij houdt al het licht tegen.

- Volgens mij mag dat niet zomaar. Je moet eerst een vergunning aanvragen.
- Hoezo? Dit is toch mijn tuin.

- Volgens mij is het verboden. Je kunt een hoge boete krijgen.
- Maar dat is toch belachelijk! Ik mag toch zelf bepalen wat ik doe. Ik ben het er niet mee eens.

- Tja, zo zijn nu eenmaal de regels. Het is gewoon niet toegestaan.
- Er zijn zoveel regels en wetten in dit land. En wat moet ik nu doen?

- Je kunt even bij de gemeente informeren wat de regels precies zijn. Kijk even op de website. Zo voorkom je dat je de regels overtreedt.
- Oké, bedankt voor je waarschuwing. Ik zal het even opzoeken.

Klaar? Lees het gesprek nog een keer, maar draai de rollen nu om.

2.12 Praat samen over de foto's.

Kijk naar de foto's.

Wat denk je? Mag dit zomaar in Nederland?

Geef ook je mening. Vind je dat de overheid dit moet toestaan?

Of moet de overheid dit volgens jou verbieden?

2.13 Praat samen over de situaties.

Je begeleider leest de situaties hieronder. Wat is jullie mening over deze situaties? Vinden jullie dat het kan? Of moet het verboden zijn?

Je begeleider begint zo: *Wat vind je van...?*
Jij geeft antwoord.

Daarna vraag je aan je begeleider: *Wat vind jij?*

Wat vind je van...

- een auto die harder rijdt dan is toegestaan?
- ouders die roken bij een speeltuin of een schoolplein?
- een hond die los loopt in het park?
- barbecueën in het park?
- vuilnis op straat zetten op de verkeerde dag?
- harde muziek luisteren in het park of op het strand?
- bellen of appen op de fiets of in de auto?
- op een scooter rijden zonder helm?

2.14 Praat samen. Maak het gesprek af.

Bedenk samen hoe het gesprek gaat. Voer het gesprek daarna samen.
Je begeleider zegt de zinnen met een ○ en jij zegt de zinnen met een ●.

- Wat ben je aan het doen?
- ...

- Volgens mij mag dat niet zomaar. Het is tegen de regels.
- ...

- Volgens mij is het verboden. Je kunt een hoge boete krijgen.
- ...

- Tja, zo zijn nu eenmaal de regels. Het is gewoon niet toegestaan.
- ...

- Je kunt even bij de gemeente informeren wat de regels precies zijn. Kijk even op de website. Zo voorkom je dat je de regels overtreedt.
- ...

Klaar? Voer het gesprek nog een keer, maar draai de rollen nu om.

2.15 Vertel samen een verhaal.

Kijk naar de foto's en bedenk samen wat de man heeft gedaan.
Wat probeert hij tegen de agent te vertellen?

2.16 Voer samen de gesprekken.

Lees de situaties en voer een gesprek. Jij begint het gesprek. Je begeleider is steeds de ander.

1. Je kijkt op je telefoon terwijl je fietst. Een agent ziet je en ze zegt dat je moet stoppen. Ze wil je een boete geven. Je bent verbaasd, want je kent de regel niet.
2. Je wacht buiten op de bus. Je rookt een sigaret. Iemand zegt tegen je: *'Het is verboden is om bij de bushalte te roken'*. Je bent het er niet mee eens.
3. Je loopt met je hond in het park. Je hond loopt los, want dat mag op die plek. Iemand zegt dat je hond niet mag loslopen. Je gaat in discussie.
4. Je fietst op straat. Het is donker. Je ziet iemand die zonder licht fietst. Je probeert hem of haar te waarschuwen.
5. Je wilt je huis verbouwen. Je weet niet welke regels er gelden. Je vraagt advies aan je buurman of buurvrouw.

Klaar? Doe het nog een keer, maar draai de rollen nu om.

2.17 Werk je met een groep? Doe dan de extra groepsopdracht.

Loop rond en vraag aan iemand anders: *Over welke regel in Nederland ben je verbaasd?*

2.18 Voer samen een gesprek.

Praat samen over regels in jullie omgeving, bijvoorbeeld in de buurt, op je werk of op de school van je kinderen. Ken je alle regels? En wat vind je ervan? Probeer eventueel samen informatie op te zoeken.

2.19 Voer samen een gesprek.

Je vraagt je af wat er wel en niet mag in je omgeving. Je informeert bij de gemeente of ergens anders. Vertel eerst waarover je informatie wilt. Oefen samen het gesprek.

2.20 Naar buiten.

Kies een opdracht.

1. Weten jullie welke regels er voor jullie gelden op je werk, school, in je gemeente, enzovoort?

- Welke regels ken je? Welke zijn nieuw voor je?
- Probeer samen uit te zoeken wat wel en niet mag.
- Zoek de informatie bijvoorbeeld op internet of bel een informatienummer.

2. Praat met iemand die Nederlands spreekt over de regels in Nederland. Geef je mening over de regels.

- Over welke regels verbaas je je?
- Aan welke regels moest je wennen?
- Stel deze vragen ook aan de ander.

3. Bedenk zelf wat je kunt doen.

Vorbereiden

Praat eerst over de volgende vragen:

- Welke opdracht kies je?
- Met wie ga je praten?
- Wanneer ga je met iemand praten? Moet je een afspraak maken?
- Waar ga je met iemand praten?
- Wat ga je zeggen? Oefen de woorden en zinnen nog een keer samen.

Terugkijken

Praat na de opdracht over de volgende vragen:

- Welke informatie heb je gekregen? Kun je daarover vertellen?
- Hoe ging het gesprek?
- Hoe vond je het?

2.21 Kijk nog een keer naar de foto's. Bedenk samen jullie eigen verhaal.

Je ziet dezelfde man op foto 1 en 2.
Waarover praten de mannen eerst?
Wat doet de man op de rechterfoto daarna?
Waarom doet hij dat?
Wie helpt hem?

2.22 Doe samen iets leuks.

Kijk achterin je boekje bij 6. *Suggesties voor extra materiaal* wat je kunt doen of bedenk zelf een activiteit.

3. Hoe doe jij dat dan?

Praten over verschillen in Nederland

3.1 Kijk naar de foto en praat samen over de vragen.

Wie zijn deze man en vrouw?

Waarover praten ze?

Waarom begrijpen ze elkaar niet goed?

Wanneer begrijp jij iemand niet goed?

3.2 Luister naar het gesprek *Ik verbaas me over de verschillen*. Je hoort Hosni, hij werkt in een café. Hij praat met zijn collega's Remco en Lizet.

3.3 Luister nog een keer naar het gesprek en kijk daarna naar de foto's.

Welke foto's horen bij het gesprek? Wijs ze aan.

1. Remco in het weekend.

2. Hosni in het weekend.

3. Lizet in het weekend.

3.4 Luister nog een keer naar het gesprek. Praat daarna samen over de vragen.

1. Welke gewoonte heeft de man Hosni in het weekend?
2. Wat vindt de vrouw van die gewoonte? Hoe reageert ze?
3. Welke dingen vindt de vrouw belangrijk?
4. Hoe reageert de andere man, Remco, op de gewoontes van de vrouw?
5. Wat zegt Hosni over verschillen in Nederland?

3.5 Praat samen over de vragen.

Stel de vragen aan elkaar en geef allebei antwoord.

1. Wat doe je meestal in het weekend?
2. Op welke manier heb je contact met je familie?
3. Heb je een geloof? Wil je er iets over vertellen?
4. Welke delen van Nederland ken je? Weet je welke verschillen er zijn?

3.6 Luister naar de zin en maak de zin af. Kies het goede woord.

Kijk naar de woorden. Je begeleider leest de zinnen voor. Kies bij elke zin het goede woord. Wijs het goede woord aan. Soms kun je twee woorden kiezen.

1. Jan komt uit Nederland en Sylvio uit Brazilië, ze hebben dus een andere ....
2. Mijn burens eten om 18.00 uur. Het is niet mijn ... om zo vroeg te eten. Meestal eet ik pas om 22.00 uur.
3. Sara is islamitisch. Ze wil door haar ... geen varkensvlees eten. Ze houdt wel van kip.

4. Ik vind het raar als je binnen je schoenen aanhoudt. Dat doe ik nooit, ik ben het niet ....
5. Je moet je schoenen uitdoen als je binnenkomt. Dat doen we allemaal hier.
Dat is deel van onze ....
6. Jasmine draagt een hoofddoek. Ik doe dat zelf niet, maar ik ... het wel.
Ik vind het geen probleem.

3.7 Welk woord hoort er niet bij?

Kijk naar de woorden. Welk woord hoort er niet bij? Wijs het woord aan.
Leg ook uit waarom het er niet bij hoort.

1	hardlopen	zich verbazen	rekening houden met	respecteren	verschillend
2	de wedstrijd	de cultuur	gewend	de gewoonte	de traditie
3	de regio	het geloof	de kerk	islamitisch	religieus

3.8 Maak een zin met de woorden.

Je begeleider heeft kaartjes met woorden gemaakt. Hij of zij legt negen kaartjes neer.
Kijk allebei naar de woorden. Probeer allebei om twee woorden in één zin te gebruiken.
Zeg de zin. Klopt de zin? Dan mag je de kaartjes houden.

Leg twee nieuwe kaartjes neer. Probeer opnieuw een zin te maken.

Ga door tot alle kaartjes op zijn. Wie heeft de meeste kaartjes verzameld?

3.9 Luister en tik op de tafel.

Je begeleider zegt een aantal woorden. Luister naar je begeleider. Waar ligt het accent?
Zeg het woord na. Tik op de tafel als je het accent zegt.

3.10 Luister en zeg na.

Luister nog een keer naar je begeleider. Hij of zij zegt de woorden nog een keer. Zeg de woorden na.

3.11 Lees het gesprek samen hardop.

Je begeleider leest de zinnen met een ○ en jij leest de zinnen met een ●.

- Wat doe je meestal in het weekend?
- Ik ga iedere zondag bij mijn ouders eten, dat is onze familiedag. Heel gezellig.

- Heeft dat te maken met je geloof?
- Nee hoor, het is een traditie in onze familie.
- Hoe doe jij dat dan? Wat doe jij meestal in het weekend?

- O, ik spreek meestal met vrienden af en ik sport veel. Ik zie mijn ouders niet iedere week.
- O, doen alle mensen in Nederland dat op die manier?

- Nee, dat denk ik niet. Er zijn veel verschillen tussen regio's en mensen met een andere achtergrond. Nederland is een klein land met grote verschillen.
- Grappig, dat wist ik niet.

Klaar? Lees het gesprek nog een keer, maar draai de rollen nu om.

3.12 Praat samen over de foto's.

- Kijk naar de foto's.
- Welke gewoontes zie je op de foto's?
- Ken je deze gewoonte?
- Wat vind je van de gewoonte?
- Op welke manier doe jij dit?

3.13 Doe samen de pingpong.

Je begeleider begint. Hij of zij stelt de vraag: *Waarvoor maak je graag tijd?*

Jij maakt de zin hieronder af en vraagt aan je begeleider: *En jij?* Je begeleider maakt de zin ook af en vraagt weer: *En jij?* Probeer zo lang mogelijk door te gaan.

Ik maak graag tijd voor...

En jij?

3.14 Praat samen. Maak het gesprek af.

Bedenk samen hoe het gesprek gaat. Voer het gesprek daarna samen.

Je begeleider zegt de zinnen met een ○ en jij zegt de zinnen met een ●.

- Wat doe je meestal...?
- ...
- ... Hoe doe jij dat dan?

- ...
- O, doen alle mensen in ... dat zo?

- ....
- Grappig, dat wist ik niet.

Klaar? Voer het gesprek nog een keer, maar draai de rollen nu om.

3.15 Vertel samen een verhaal.

Welke gewoonte zie je op de foto?
Hoe lost de vrouw deze situatie op?
Wat zegt de man tegen haar?
Wat is haar antwoord?

3.16 Voer samen de gesprekken.

Lees de situaties en voer een gesprek. Jij begint het gesprek. Je begeleider is steeds de ander.

1. Een collega is jarig. Hij of zij heeft taart meegenomen. Je kent deze gewoonte niet en je vraagt uitleg aan je collega.
2. Je hebt nieuwe burens. Ze staan 's ochtends vroeg op. Jij hebt daar last van, want je wilt graag uitslapen. Jullie hebben andere gewoonten. Jullie proberen een oplossing te zoeken.
3. Je hebt een nieuwe collega. Hij of zij gaat binnenkort naar een traditioneel feest in zijn of haar familie. Je kent de traditie niet en je stelt vragen.
4. Je nieuwe burens hebben je uitgenodigd om te komen eten. Ze bieden je iets aan wat je liever niet eet of drinkt. Je legt uit waarom je het niet wilt.
5. Je bent op je werk. Je leidinggevende vraagt of je op zaterdag kan werken. Dat kan niet, want je gaat iedere zaterdag bij een vriend of familielid op bezoek. Je legt uit waarom dit belangrijk voor je is.

Klaar? Doe het nog een keer, maar draai de rollen nu om.

3.17 Werk je met een groep? Doe dan de extra groepsopdracht.

Loop rond en vraag aan iemand anders: *Wat vind je een gekke gewoonte?*

3.18 Voer samen een gesprek.

Praat samen over gewoontes die jullie hebben. Dit kan gaan over eten, iemand groeten, omgaan met familie en vrienden, een afspraak maken, enzovoorts. Stel elkaar vragen en wissel de verschillen uit.

3.19 Voer samen een gesprek.

Praat over een bepaalde gewoonte, traditie of regel die belangrijk voor je is. Bijvoorbeeld door je geloof, cultuur of omdat je dit gewoon zo gewend bent. Vertel of het voor jou belangrijk is dat anderen dit respecteren.

3.20 Naar buiten.

Kies een opdracht.

- 1. Voer een gesprek met iemand in je omgeving, bijvoorbeeld op je werk, opleiding of in je buurt.**
  - Vertel over een gewoonte die belangrijk voor je is.
  - Leg ook uit waarom dit zo is.
  - Vraag ook naar de gewoontes van de ander.

- 2. Praat met iemand in het Nederlands over de verschillen tussen mensen die jullie in Nederland zien.**
  - Hoe zie je dat Nederland een divers land is?
  - Hoe merk je dit zelf?

- 3. Bedenk zelf wat je kunt doen.**

Vorbereiden

Praat eerst over de volgende vragen:

- Welke opdracht kies je?
- Met wie ga je praten?
- Wanneer ga je met iemand praten? Moet je een afspraak maken?
- Waar ga je met iemand praten?
- Wat ga je zeggen? Oefen de woorden en zinnen nog een keer samen.

Terugkijken

Praat na de opdracht over de volgende vragen:

- Welke informatie heb je gekregen? Kun je daarover vertellen?
- Hoe ging het gesprek?
- Hoe vond je het?

3.21 Kijk naar de foto's. Bedenk samen jullie eigen verhaal.

Wat is de relatie tussen de man en de vrouw?
Wat was hun probleem?
Hoe hebben ze de situatie opgelost?
Hoe gaat het nu met ze?

3.22 Doe samen iets leuks.

Kijk achterin je boekje bij 6. *Suggesties voor extra materiaal* wat je kunt doen of bedenk zelf een activiteit.

4. Overzicht woorden en zinnen

Je vindt de ingesproken audio-opnames op www.spreektaal.com.

1. Daar wil ik graag naartoe

bezoeken
het café
het centrum
chique
cultureel
dichtbij
druk
het gebouw
hip
historisch
de kerk
het landschap
langsgaan
logeren
het museum
het natuurgebied
het park
de omgeving
ontdekken
de reiskosten
de reistijd
reizen
het restaurant
de rivier
rondlopen
saai
het strand
studeren
toeristisch
uitgaan
ver weg
wandelen
de winkel
winkelen
de zee

Daar ben ik nog nooit geweest.
En hoe komen we daar dan?
Ik wil een keer ergens anders naartoe.
Waar wil je naartoe?
Wat kun je daar doen?
Zullen we anders naar ... gaan?

2. Dat mag niet zomaar

bepalen
de gemeente
het lawaai
de toestemming
belachelijk
de bureaucratie
de boete
controleren
illegaal
informereren
onrechtvaardig
overbodig
overtreden
de politie
de regel
streng
de vergunning
voorkomen
waarschuwen

Dat is verboden.
Dat mag niet zomaar.
Heb je een vergunning aangevraagd?
Het is niet toegestaan.
Het mag niet volgens de wet.
Hoe bedoel je?
Hoe moet dat dan?
Ik ben het er niet mee eens.
Ik mag het toch zelf bepalen?
Je moet een vergunning aanvragen.
Je moet je aan de regels houden.
Je moet toestemming vragen aan ...

Je overtreedt de regels.
Waar bemoeit de gemeente zich mee?
Wat ben je aan het doen?
Wat ben je van plan?
Zo zijn nu eenmaal de regels.

3. Hoe doe jij dat dan?

de achtergrond
christelijk
de cultuur
de familie
het geloof
de gewoonte
de kerk
de interesse
islamitisch
de regio
rekening houden met...
religieus
respecteren
de traditie
het verschil

Dat is geen probleem.
Dat wist ik niet over...
Het is echt belangrijk voor me.
Hoe doe jij dat dan?
Ik heb een hechte band met...
Ik verbaas me altijd over ...

5. Handleiding voor de begeleider

Deze handleiding vind je in alle boekjes van SpreekTaal 3. Lees hem goed door voordat je met het materiaal gaat werken. Je vindt hier allereerst een algemene uitleg bij de oefentypes en daarnaast de specifieke instructies bij de oefeningen, waaronder de transcripten. Veel plezier!

5.1 Algemeen

SpreekTaal 3 is...

- ... ontwikkeld om *gestructureerd* te werken aan taalverhoging tot niveau B1;
- ... gericht op de *mondelinge vaardigheden*: luisteren, spreken en gesprekken voeren. Het zwaartepunt ligt bij gesprekken voeren. Hieraan wordt als het goed is de meeste tijd besteed.
- ... gericht op *kilometers* maken en oefenen met spreken in een informele setting, op basis van gelijkwaardigheid tussen de anderstalige deelnemer en de begeleider.
- ... geschikt voor *een-op-eensituaties* tussen een deelnemer en een vrijwilliger, maar kan ook gebruikt worden *in groepen*, zoals een taalcafé.

Thema's en subthema's

SpreekTaal 3 bestaat uit vijftien modules. Elke module heeft zijn eigen thema, dat vervolgens weer is onderverdeeld in drie subthema's. Het kan prettig zijn te starten met de module *Praten over jezelf*, deze staat in het teken van kennismaking. Er is geen vaste volgorde waarin de modules gebruikt moeten worden, je kunt op basis van interesse of behoefte samen een module kiezen. Sla een (sub)thema gerust over als de deelnemer dit al beheerst of als het niet relevant is.

Denk eraan om af en toe een (sub)thema te herhalen. Zo onthoudt de deelnemer de woorden en zinnen nog beter.

De oefeningen

De subthema's in een module hebben nagenoeg dezelfde opbouw. Zo kom je steeds dezelfde oefentypes tegen in dezelfde volgorde. Lees hieronder wat het doel is van ieder type oefening.

Oefening 1: een foto

Elk subthema begint met een foto en een aantal bijbehorende vragen. Op deze manier wordt het subthema geïntroduceerd en wordt de voorkennis van de deelnemer geactiveerd. Wat weet hij of zij al over dit onderwerp? Dat is belangrijk bij het leren van nieuwe woorden. Die worden het beste onthouden als de deelnemer weet bij welke voor hem of haar bekende woorden ze horen. Zo wordt het woordennetwerk in het hoofd steeds breder en dieper.

Werk je met een groep?

Doe de opdracht gezamenlijk en inventariseer wat de deelnemers al over dit onderwerp weten. Laat je deelnemers in duo's werken? Wissel deze dan geregeld of wissel bijvoorbeeld af tussen twee- en drietallen. Het is voor deelnemers goed als ze af en toe met iemand anders praten.

Oefening 2: een luistertekst

Elk subthema bevat een opgenomen dialoog tussen twee of drie personen, zie www.spreektaal.com. Deze luisterteksten bieden de belangrijkste woorden en zinnen aan die de deelnemer kan gebruiken bij het uitvoeren van de spreekoefeningen. Bij deze oefening luisteren jullie naar het gesprek, zonder naar het transcript te kijken of een oefening te doen. De deelnemer hoeft het gesprek niet woord voor woord te begrijpen, het gaat erom dat de boodschap overkomt.

Oefening 3 en 4: begripsoefeningen bij de dialoog

Het is belangrijk om meerdere keren naar de dialoog te luisteren. Als begeleider heb je de kern van de tekst na één keer luisteren wel begrepen, maar voor de deelnemer is dit moeilijker. Hij of zij kent niet alle woorden en

kan niet alles in één keer onthouden. Herhaal daarom nog een keer de luistertekst. Laat de deelnemer alleen luisteren en niet het transcript lezen, anders wordt het een lees oefening in plaats van een luisteroefening. Oefenen met luistervaardigheid is erg belangrijk om daarna te kunnen spreken. Eventueel kun je - na een aantal keer - de tekst laten horen terwijl de deelnemer meeleeft met het transcript achterin het boekje. De deelnemer begrijpt de kern nu immers.

Werk je met een groep?

Voer de opdrachten gezamenlijk uit. Laat de deelnemers de vragen eventueel in duo's bespreken, maar controleer daarna of ze de kern van de tekst begrijpen.

Oefening 5: praat samen over de tekst

Hoe denken jullie over de onderwerpen die in de dialoog zijn besproken? Of wat weten jullie erover? Praat hierover, zodat de tekst dichterbij jullie eigen leefwereld komt te staan.

Werk je met een groep?

Laat de deelnemers de vragen samen of met z'n drieën bespreken.

Oefening 6, 7 en 8: oefen met de nieuwe woorden

In de dialoog staan woorden die relevant zijn voor dit subthema. De deelnemer oefent deze woorden in verschillende speelse oefenvormen, zodat hij of zij ze beter onthoudt. Daarbij is herhaling erg belangrijk. Kijk er dus niet van op als de deelnemer een nieuw woord toch weer vergeet. Sommige taalkundigen denken dat je een woord wel zeven keer moet gebruiken voor je het onthoudt. Voor jou lijkt het soms misschien saai, maar de deelnemer ervaart dat anders.

- De *betekenis* van de nieuwe woorden kan de deelnemer ontlenen aan de foto's of de context van de zinnen. Probeer de deelnemer de betekenis van een woord eerst te laten raden. De woorden in SpreekTaal 3 zijn abstracter dan in SpreekTaal 1 en 2. Het taalniveau richting B1 is immers moeilijker.
- Laat deelnemers die goed kunnen lezen de betekenis van woorden zoveel mogelijk zelf opzoeken, met behulp van een (online) woordenboek of app. Het *Pocketwoordenboek Nederlands als Tweede Taal* van Van Dale is geschikt voor anderstaligen. Voorkom dat jij het woordenboek van de deelnemer bent: als jij de woorden steeds vertaalt, onthoudt de deelnemer ze minder goed. Komt de deelnemer er zelf niet uit? Omschrijf de betekenis dan zoveel mogelijk in het Nederlands en vermijd vertalingen in het Engels of een andere taal.
- Bij oefening 6 staan soms zinnen waarin een woord ontbreekt. Jij leest de zin voor en de deelnemer moet het woord dat in de zin past aanwijzen. Als je de zin leest, zeg dan bijvoorbeeld 'piep' of neurie op de plaats waar het woord moet staan. Laat de deelnemer niet meelesen met de zinnen, maar probeer echt met luistervaardigheid te oefenen.
- Bij oefening 7 vorm je vaak paren met woorden of zinsdelen. Hierbij zijn soms verschillende antwoorden mogelijk. Het gaat niet zozeer om goed of fout, maar om de vrije associaties van de deelnemer. Welke woorden horen volgens hem of haar bij elkaar? Vraag hierbij ook naar de reden: waarom horen ze bij elkaar? Als begeleider kun je uitleggen of deze combinaties voor jou ook logisch zijn.
- Oefening 8 bestaat uit een spelletje, zoals *Wie ben ik?* of *Raad het woord*. Verdere instructie staat steeds achterin de module. Houd de uitvoering van deze spelletjes simpel.

Werk je met een groep?

Doe de oefeningen waarbij je zinnen of woorden voorleest zoveel mogelijk gezamenlijk.

Dat geldt ook voor de spelletjes, bouw een extra spelelement in, zoals: *wie kan als eerste het woord raden?* of: *wie raadt de meeste woorden?* Als de deelnemers de bedoeling van een spelletje of oefening begrijpen, kunnen ze het ook in twee- of drietallen herhalen.

Oefening 9 en 10: verstaan en nazeggen

Met de oefening *Tik op de tafel* oefen je het woord- en zinsaccent. Elk woord van twee lettergrepen of meer bevat een woordaccent, ook wel de klemtoon genoemd. Zo valt in het woord *uitspraak* het accent op de eerste lettergreep *uit*. Het is belangrijk dat de deelnemer het accent op de juiste lettergreep legt, anders is hij of zij moeilijk te verstaan en soms zal zelfs de betekenis van het woord wijzigen (denk aan **voorkomen** en **voorkomen**). Naast woordaccent bestaat er ook *zinsaccent*: één of meer woorden in een zin krijgen een accent, zeg maar 'de klemtoon van de zin'. Het woord dat het accent krijgt wordt (qua toon) iets hoger of lager uitgesproken.

In de zin 'Mag ik de boter?' zal het woord 'boter' het zinsaccent krijgen; je wilt immers niet de kaas of de worst, maar de boter.

De werkwijze met de oefeningen van *Tik op de tafel* is als volgt:

- de deelnemer luistert naar een woord of een zin;
- de deelnemer zegt het woord of de zin na;
- de deelnemer tikt op de tafel als hij of zij het accent hoort (of houdt een papiertje in de lucht).

In de *klankoefeningen* wordt geoefend met het verstaan van klanken die anderstaligen (afhankelijk van de moedertaal) soms moeilijk waarnemen. Denk aan de lange en korte klinkers (*man-maan; bot-boot*), p-b (Arabisch), h-g (Slavische talen), l-r (Zuidoost-Azië), enzovoort. De werkwijze is als volgt:

- Lees de zinnen eerst voor jezelf. Je ziet zelf welk woord in de zin past. Bijvoorbeeld: *Gaat het vanmiddag nog a) regelen b) regenen?* Je ziet dat je hier *regenen* moet zeggen.
- Je leest de zin. De deelnemer luistert en leest mee in het boekje.
- Welk woord heeft hij of zij gehoord? *Regenen of regelen?* Laat de deelnemer het goede woord aanwijzen of zeggen.

Als de deelnemer naar de zinnen of woorden heeft geluisterd, kun je ze samen *nazeggen*. De begeleider leest de zin of het woord nog een keer voor, de deelnemer zegt na. Het is de bedoeling dat de deelnemer niet meeleeft, maar alleen luistert en nazegt. Als het nazeggen van de zinnen goed gaat, kun je ook een kleine verandering aanbrenge in de zin, bijvoorbeeld door een woord te vervangen door een ander woord.

Werk je met een groep?

Doe de oefeningen gezamenlijk. Jij moet immers de juiste klank of het juiste accent aanbieden. Bouw ook hier een extra spelelement in: tikken alle deelnemers tegelijk op de tafel? Tellen ze evenveel woorden? Laat de zinnen of woorden vervolgens gezamenlijk nazeggen (riedelen).

Oefening 11: lees het gesprek samen hardop

Het doel van samen hardop lezen is oefenen met intonatie en verbonden spraak. Deze oefening is alleen geschikt voor deelnemers die behoorlijk goed kunnen lezen, dus niet voor deelnemers die nog met veel haperingen lezen. Voor hen is het beter je na te zeggen.

Werk je met een groep?

Laat de hele groep de zinnen 'riedelen' (gezamenlijk nazeggen). Daarna kunnen de deelnemers de dialoog eventueel met z'n tweeën lezen. Zorg dat ze eerst het goede voorbeeld horen.

Oefening 12 en 13: praat samen over...

De deelnemer gebruikt de nieuwe woorden en zinnen in spreekoefeningen en krijgt daarbij hulp van foto's, kaartjes, zinnen of situaties. Deze oefeningen bereiden voor op de concrete, realistische gesprekssituatie aan het einde van een subthema.

Met de *pingpong* (oefening 13) oefent de deelnemer met vloeiend spreken. Door hetzelfde zinnetje zo vaak mogelijk achter elkaar te zeggen, slijpt de deelnemer een bepaalde zinsstructuur in, net als bij een taalriedel (in het materiaal van SpreekTaal 1 en 2). Het bereidt de deelnemer voor op de vrije spreekoefening, omdat hij of zij zelf de input levert. Omdat het zinnetje zo vaak mogelijk wordt herhaald, spreek je de creativiteit en de woordenschat van de deelnemer aan.

Bijvoorbeeld:

De deelnemer begint en zegt:
Ik kan goed koken, en jij?

De begeleider antwoordt:
Ik kan goed zingen, en jij?

De deelnemer antwoordt:
Ik kan goed fietsen, en jij?

Werk je met een groep?

Laat de deelnemers de foto-opdrachten (oefening 12) in duo's doen.

Begin tijdens de pingpong gezamenlijk. Maak een cirkel. Begin zelf, maak de zin af en vraag aan de deelnemer naast je: *en jij?* De deelnemer vraagt vervolgens aan de persoon naast hem of haar: *en jij?* Ga zo de hele cirkel af. Laat de deelnemers daarna de oefening in duo's herhalen.

Oefening 14, 15, 16: gestuurde spreekopdrachten

De fase van communicatie begint. In eerste instantie is dat nog gestuurd: een deelnemer maakt de dialoog af, voert korte gesprekje's of reageert op een opmerking of vraag. Deze gestuurde stap is erg belangrijk, voordat het oefenen met de zogenoemde vrije productie begint. Wanneer jullie samen een dialoog oefenen, doe dit dan zo natuurlijk en echt mogelijk. Begin bijvoorbeeld door elkaar te groeten of een algemene openingszin te gebruiken (*Hoe is het? Lang niet gezien!*).

Werk je met een groep?

Voer een dialoog of gesprek eerst samen met één deelnemer, terwijl de rest luistert. Deelnemers hebben veel aan zo'n voorbeeld. Laat de deelnemers dit daarna in duo's herhalen.

Oefening 17: de groepsopdracht

Dit is een extra oefening voor groepen, waarbij je steeds rondloopt. Als je met één deelnemer werkt, kunnen jullie de vraag ook aan elkaar stellen. De oefening werkt het beste als je met z'n allen opstaat en rondloopt. Doe zelf ook mee. Door te bewegen, wordt iedereen actiever. Onderzoek laat bovendien zien dat je kennis, zoals nieuwe woorden, beter onthoudt als je beweegt.

Oefening 18 en 19: de vrije productie

Bij vrije productie (het woord zegt het al) is de deelnemer vrijer in wat hij of zij kan en wil zeggen. Laat de deelnemer zelf invullen waarover hij of zij wil praten in deze context (bedenk zelf een klacht, probleem, situatie, enzovoort). Als begeleider ben je soms gesprekspartner (praat allebei over...), soms speel je de rol van huisarts, werkgever, enzovoorts.

Werk je met een groep?

Lees de instructie gezamenlijk en oefen het gesprek met één deelnemer voor de hele groep. Laat ze het gesprek daarna in duo's voeren. Laat één duo hun gesprek eventueel voor de rest herhalen. Je kunt de oefening ook nog een keer doen in nieuwe duo's.

Oefening 20: de praktijkopdracht

Nu begint de praktijk: de deelnemer gaat de situatie die jullie samen hebben geoefend 'in het echt' uitvoeren. Het belangrijkste doel van deze praktijkopdrachten is het creëren van een succeservaring. Dit helpt om de drempel te verlagen tot meer taalcontact in het dagelijks leven. Taalcontact is een belangrijke succesfactor bij het verwerven van een tweede taal. Als begeleider speel je hierin een belangrijke rol.

Voor- en nabespreken van de praktijkopdracht

Bereid de praktijkopdrachten samen voor, dat verlaagt de drempel. Help bijvoorbeeld bij de keuze van een opdracht. Hoe beter de opdracht aansluit bij de leefwereld van de deelnemer, hoe groter de slaagkans en motivatie. De opdracht moet dus geen 'ver-van-hun-bedshow' zijn. Laat de wens van de deelnemer leidend zijn: leg niet op wat hij of zij moet doen. Meestal is de eerste opdracht een directe vertaling van de geoefende dialoog in de praktijk, zoals: voer een gesprek met de huisarts.

Sommige anderstaligen hebben een beperkt netwerk van Nederlandstaligen. Probeer samen te bedenken hoe de deelnemer dit netwerk kan vergroten en met wie hij of zij kan spreken (bijvoorbeeld een ouder bij school, een buurvrouw of een Nederlandse partner van een kennis). Misschien zijn er mensen uit je eigen netwerk met wie je de deelnemer in contact kunt brengen. Zo help je de deelnemer om de praktijkopdracht zelfstandig uit te voeren. Nadat de deelnemer de opdracht heeft uitgevoerd, is het belangrijk om samen *terug te kijken*. De belangrijkste winst van een praktijkopdracht is het toenemende zelfvertrouwen en de 'durf' van de deelnemer om het Nederlands in de praktijk te brengen. Benadruk dus de succesfactor van de uitvoering: wat ging er goed en geef vooral complimenten.

Werk je met een groep?

Laat de deelnemers hun eigen praktijkopdracht kiezen. Het geeft niet als ze allemaal iets anders doen. Laat de deelnemers vervolgens aan elkaar vertellen wat ze gaan doen, met wie en wanneer. Misschien kunnen ze een opdracht samen uitvoeren? Dat verlaagt de drempel. Laat de deelnemers ook samen terugkijken, door aan elkaar vragen te stellen.

Oefening 21: de slotfoto's

De slotfoto's zijn bedoeld om de fantasie te prikkelen en spontaan praten te stimuleren. De deelnemer hoeft niet per se de woorden uit het thema te gebruiken. Gebruik de vragen onder de foto's als opstapje naar jullie eigen verhaal en bedenk ook andere vragen.

Werk je met een groep?

Laat de deelnemers in duo's een verhaal bedenken en vertellen. Laat de duo's hun verhalen daarna uitwisselen.

Oefening 22: extra materiaal

Hoofdstuk 6 bevat allereerst suggesties voor laagdrempelige activiteiten binnen- of buitenshuis. Denk aan: een wandeling of samen een liedje luisteren of een aflevering kijken. Je kunt de liedjes samen met de deelnemer beluisteren en bekijken. De deelnemer hoeft de liedjes niet woord voor woord te verstaan: vraag vooral wat hij of zij ervan vindt.

Daarnaast vind je zoektips voor extra informatie over deze onderwerpen. Het materiaal bevat geen concrete links, die verouderen immers snel. Als je samen informatie opzoekt op internet, geef de deelnemer dan de controle over de computer of telefoon. Laat hem of haar zelf zoeken en stuur bij waar nodig, ook als de deelnemer niet computervaardig is. Het is immers de bedoeling dat de deelnemer dit uiteindelijk ook zelfstandig kan. Vraag wat de deelnemer begrijpt van de website. Geef pas daarna waar nodig taalondersteuning.

Overzicht met woorden en standaardzinnen

Elke module wordt afgesloten met een overzicht van de belangrijkste woorden en standaardzinnen. Dit zijn de woorden die een deelnemer nodig heeft om de teksten te begrijpen. De meeste van deze woorden en zinnen oefent de deelnemer ook bij oefeningen als verstaan en nazeggen of de dialogen die de deelnemer zelf afmaakt. De woorden en zinnen zijn te beluisteren via www.spreektaal.com. Luister er samen naar en laat de deelnemer(s) de woorden en zinnen naspreken.

Feedback op de oefeningen

Als de deelnemer de opdracht uitvoert, wil hij of zij waarschijnlijk weten of dat goed is en verwacht feedback. Feedback of commentaar hoort vooral thuis in een formele lessituatie (onderwijs van een NT2-docent), wees hierin terughoudend. SpreekTaal gaat uit van een gelijkwaardige relatie. Je kunt je deelnemer wel af en toe feedback te geven, maar houd je dan aan de volgende 'gouden regels':

1. Geef complimenten

Natuurlijk hoor je fouten in wat de deelnemer zegt, maar zeg vooral wat goed gegaan is. Dit is motiverend voor de deelnemer. Geef bijvoorbeeld een compliment omdat de deelnemer de goede woorden heeft gebruikt, een goede reactie heeft gegeven, een mooie zin heeft gemaakt of omdat hij of zij een duidelijke uitspraak had.

2. De inhoud gaat voor de vorm

Wat een deelnemer zegt, is veel belangrijker dan hoe het gezegd wordt. Dat betekent dat een deelnemer wel de goede woorden gebruikt, maar dat de woorden nog in de verkeerde volgorde staan. Of dat hij of zij nog geen perfecte uitspraak heeft of niet de juiste vorm van de verleden tijd gebruikt. Dat maakt niet uit. Oefenen is het doel.

Het geven van feedback op de vorm is de taak van een NT2-docent in een lessituatie. Het geven van effectieve feedback vraagt immers veel vakkennis over taalstructuur, taalniveaus en didactiek. Het is daarom beter om dit aan een bevoegde NT2-docent over te laten.

3. Doorgaan naar de volgende oefening

Bij het beantwoorden van de oefeningen hoeft de deelnemer niet alles goed te doen. Als je het antwoord kunt begrijpen en de inhoud is goed, kun je gerust doorgaan naar een volgende oefening.

Wat vind je niet terug in SpreekTaal 3?

- Uitleg over of oefeningen met grammatica.

In SpreekTaal 3 is bewust geen expliciete aandacht voor grammatica, omdat het te veel nadruk legt op *hoe* de deelnemer iets moet zeggen. Dit belemmert de spontane, spreektaalige productie en komt het doel van SpreekTaal 3, namelijk 'kilometers maken' in het Nederlands, niet ten goede. Wel oefent de deelnemer met standaardzinnen. Sommige deelnemers vragen expliciet om grammatica, vaak omdat zij dit gewend zijn

vanuit eerder genoten taalonderwijs. Leg uit dat taalcoaching hier niet voor bedoeld is. Verwijs de deelnemer met grammatica-vragen door naar de NT2-docent. Vertel dat je veel moet oefenen om beter een taal te spreken.

- Lees- en schrijfoopdrachten

Het materiaal is nadrukkelijk bedoeld om de mondelinge vaardigheden te oefenen. Deelnemers schrijven de antwoorden dus niet of nauwelijks op.

SpreekTaal 3 voor laaggeletterde deelnemers

Deelnemers die niet of weinig kunnen lezen of schrijven, kunnen hun mondelinge vaardigheden vaak prima verbeteren, door veel te luisteren en te oefenen met gesprekken die zij interessant vinden. Zij hebben bij het leren van de taal niet zoveel steun aan geschreven taal. Hoewel deze deelnemers meestal heel graag willen leren lezen en schrijven, is het belangrijk om het spreken en luisteren zonder schrift te oefenen. SpreekTaal 3 is daarom zo gemaakt dat ook een laaggeletterde het samen met een begeleider grotendeels kan gebruiken. De begeleider leest de instructie of opdracht voor en legt uit wat de bedoeling is. SpreekTaal 3 is niet geschikt als lesmateriaal om te leren lezen en schrijven. Hiervoor kan de deelnemer beter een (Alfa) NT2-cursus volgen met een NT2-docent.

Wat kan een NT2-deelnemer op niveau B1?

SpreekTaal 3 biedt oefenmateriaal tussen niveau A2 en niveau B1. Een deelnemer kan op niveau B1 bijvoorbeeld:

- gesproken taal begrijpen over vertrouwde zaken uit zijn of haar dagelijkse omgeving, zoals werk, school of vrije tijd.
- de beschrijving begrijpen van gebeurtenissen, gevoelens en wensen.
- de hoofdpunten begrijpen uit radio- en tv-programma's die aansluiten bij de actualiteit of de interesses van de deelnemer.
- ervaringen, gebeurtenissen, dromen, verwachtingen en ambities beschrijven.
- redenen en verklaringen geven voor zijn of haar mening en/of plannen.
- een verhaal vertellen of de plot van een boek of film weergeven en hierover een mening geven.
- zich redden in de meeste spontane situaties die zich kunnen voordoen in het Nederlands.
- onvoorbereid deelnemen aan een gesprek over onderwerpen die vertrouwd zijn, zijn of haar belangstelling hebben of die betrekking hebben op het dagelijks leven (bijvoorbeeld familie, hobby's, werk, reizen en actuele gebeurtenissen).

Een deelnemer kan zich dus al redelijk in het Nederlands redden, als de gesprekken gaan over onderwerpen die dichtbij hem of haar staan. De woordenschat van de deelnemer zal voor een groot deel tot de dagelijkse omgeving (thuis, werk, hobby's) zijn beperkt.

5.2 Specifieke instructies bij de oefeningen

1. Daar wil ik graag naartoe

Oefening 1.2, 1.3 en 1.4

Transcript bij *Een dagje naar Nijmegen*.

- Fara: Weet je al waar je vandaag naartoe wil?
- Dima: Ja kom, laten we bij mijn zus langsgaan in Nijmegen. Zij studeert daar.
- Fara: In Nijmegen? Daar ben ik nog nooit geweest.
- Dima: Nee, ik ook niet.
- Fara: Wat kun je daar doen?
- Dima: Mijn zus zegt dus dat het een hele leuke stad is, met een historisch centrum en heel veel chique winkels. Je wilde toch winkelen? Volgens Mariam zijn er veel leuke, hippe cafés en restaurants. Dus we kunnen ergens koffie drinken. En misschien kunnen we vanavond nog uitgaan.
- Fara: En hoe komen we daar dan, in Nijmegen?
- Dima: Met de trein, kijk, die gaat ieder half uur.
- Fara: Wat? Is het twee uur reizen? Zo ver weg? Kunnen we niet gewoon naar Utrecht gaan? Dat is veel dichterbij en daar hebben ze toch ook winkels. Dan komt Mariam daarnaartoe. Ik vind Utrecht supergezellig, met mooie oude gebouwen en die grote kerk.
- Dima: Ja, maar we zijn al zo vaak in Utrecht geweest. Ik wil een keer ergens anders naartoe. Hier, lees dit. In Nijmegen heb je een mooi park en een museum. Er zijn heel veel culturele dingen te doen. We kunnen ook een beetje in de stad rondlopen, het is superlekker weer.
- Fara: Ja, maar heb je ook aan de reiskosten gedacht? Het is hartstikke duur om met de trein naar Nijmegen te gaan. Zullen we anders weer naar het strand bij Den Haag gaan, net als vorige week? Lekker naar de zee. Dat is ook heel leuk en vlakbij.
- Dima: Ja, maar daar is het zo druk en toeristisch. Ik wil ook een keer nieuwe plekken ontdekken. Sinds we in Nederland wonen, zijn we nog bijna nergens geweest. Nijmegen is echt leuk, kom.
- Fara: Ja, het is wel leuk om wat meer van Nederland te zien, maar ik weet het niet hoor. Volgens mij is Nijmegen echt heel klein. Het ziet er een beetje saai uit.
- Dima: Nee, echt niet. En er is ook een hele grote rivier vlakbij. Daar kunnen we wandelen. Dat is een natuurgebied met een heel mooi landschap. Mariam weet vast hoe we daar kunnen komen.
- Fara: Oké, maar dat is wel een beetje veel hè, voor één dag. De stad bezoeken en naar de rivier. En het kost ons ook al zo veel reistijd. Kunnen we dan misschien bij Mariam blijven logeren?
- Dima: Hm ja, ik denk het wel. Wacht, ik bel haar even.

Oefening 1.3

Lees de zinnen na afloop van het fragment in een rustig tempo voor.

1. waar	4. waar
2. niet waar	5. niet waar
3. niet waar	6. niet waar

Oefening 1.8

Voor deze oefening kun je gewoon tekenpapier gebruiken, maar bijvoorbeeld ook kleine wisbordjes. Schrijf de volgende woorden op een post-it of memobriefje:

de kerk, de rivier, het strand, het museum, een historisch gebouw, uit eten gaan, studeren, de kledingwinkel, wandelen, koffie drinken, logeren.

Je kunt de makkelijkste woorden eventueel bovenop leggen, zodat de deelnemer niet te moeilijk hoeft te beginnen. Begin eventueel zelf om een voorbeeld te geven. Je kunt natuurlijk ook woorden toevoegen naargelang de situatie of interesses van de deelnemer en jezelf.

Oefening 1.9 en 1.10

Lees de woorden in een rustig tempo voor. De dikgedrukte delen geven het woordaccent aan. Let op: zorg dat de deelnemer alleen luistert en de woorden niet ziet.

cultureel

historisch

toeristisch

wandelen

logeren

reistijd

omgeving

dichtbij

gebouw

ontdekken

2. Dat mag niet zomaar

Oefening 2.2, 2.3 en 2.4

Transcript bij *Een kapvergunning*.

- Harry: Zo buurman, wat is dat voor lawaai, op de vroege zaterdagochtend? Wat ben je allemaal aan het doen?
- Bernardo: Ha Harry, goedemorgen. Ja, ik ben in de tuin aan het werk. Het wordt weer voorjaar, dus er moet veel gebeuren. Wil je koffie?
- Harry: Nee, dank je. Zeg, maar wat ben je allemaal van plan in je tuin?
- Bernardo: Nou, we willen die boom kappen, die grote daar.
- Harry: O, die oude kastanjeboom. Is die ziek?
- Bernardo: Nee, maar hij houdt al het licht tegen. En we vinden hem ook niet zo mooi. Als die weg is, hebben we veel meer ruimte en een mooier uitzicht.
- Harry: O, maar heb je dan wel een vergunning aangevraagd, bij de gemeente?
- Bernardo: Een vergunning, hoe bedoel je?
- Harry: Ja, je mag in Nederland niet zomaar een boom omhakken. Dat is verboden. Zeker niet zo'n mooie, grote boom. Je moet eerst officieel toestemming vragen aan de gemeente.
- Bernardo: Hoezo? Dit is toch mijn eigen tuin? Waar bemoeit de gemeente zich mee?
- Harry: Tja, zo zijn nu eenmaal de regels. Het mag gewoon niet volgens de wet.
- Bernardo: Maar dat is belachelijk! Ik ben het er niet mee eens. En hoe moet dat dan, zo'n vergunning aanvragen?
- Harry: Dat weet ik ook niet precies. Maar ik weet wel dat de gemeente in het voorjaar altijd streng controleert. Als je illegaal een boom kapt, kun je een hoge boete krijgen. Het is gewoon niet toegestaan.
- Bernardo: Er is zo veel bureaucratie in dit land. Er zijn zoveel regels en vergunningen. Ik woon hier al tien jaar, maar daarover verbaas ik me nog steeds. Dat is toch totaal overbodig. Ik moet me aan zo veel regels houden. Zelfs in mijn eigen tuin mag ik niet zelf bepalen wat ik doe. Ik vind het onrechtvaardig.
- Harry: Maar ja, kijk, deze boom zorgt overal voor schaduw, ook in mijn tuin. Misschien willen de burens helemaal niet dat je deze boom weghaalt.
- Bernardo: Ja ja, en gaan jullie dan de politie bellen?
- Harry: Nee, helemaal niet. Ik wil je alleen maar even waarschuwen.
- Bernardo: Hm, bedankt. En wat moet ik nu doen?
- Harry: Je kunt het beste bij de gemeente informeren wat de regels zijn. Kijk even op de website. Zo voorkom je in ieder geval dat je de regels overtreedt.
- Bernardo: Je hebt gelijk, bedankt Harry. Ik bel vanmiddag wel even naar de gemeente. Fijne dag.
- Harry: Jij ook.

3. Hoe doe jij dat dan?

Oefening 3.2, 3.3 en 3.4

Transcript bij *Ik verbaas me over de verschillen*.

- Lizet: Hé jongens, hebben jullie al plannen voor het weekend?
Hosni: Ja, ik wel, hoezo?
Remco: Ik moet morgen naar de sportschool.
Lizet: O, en zondag? Ik moet zondag namelijk werken, maar ik heb ook een hardlooppwedstrijd. Kun jij dan misschien mijn dienst overnemen?
Remco: Op zondag? Nee sorry, ik werk liever niet op zondag.
Lizet: O, mag ik vragen waarom niet?
Remco: Ik ga op zondag altijd naar de kerk.
Lizet: O, dat wist ik niet. En jij dan Hosni, kan jij zondag wel werken?
Hosni: Liever niet. Zondag is onze vaste familiedag. Dan eet ik bij mijn ouders met al mijn broers en zussen. Heel gezellig.
Lizet: Heeft dat ook te maken met je geloof? Iedere week met je familie eten?
Hosni: Nee hoor, dat is niet religieus. Het is gewoon een traditie in onze familie. Op zondag zijn we allemaal vrij. Hoe doe jij dat dan?
Lizet: Nou, ik zie mijn familie eigenlijk niet zo vaak. We hebben niet zo'n hechte band. Ze wonen ver weg in een dorp en ik woon in de stad. Ik spreek in het weekend meestal af met vriendinnen en ik sport veel. Ik heb andere interesses.
Remco: O, nou, ik ga iedere week bij mijn ouders of schoonouders op de koffie, hoor. Mijn halve familie woont bij ons in de buurt, supergezellig. We zien elkaar heel vaak.
Hosni: Het is wel grappig, hoeveel verschillen er binnen Nederland zijn, terwijl het zo'n klein land is. Dat verbaast me altijd weer. Sommige mensen zien hun familie veel, anderen weinig. De een is christelijk, de ander islamitisch. En in iedere regio gaat het nét even anders. En dorpen en steden zijn ook weer verschillend.
Remco: Haha, ja precies. Mijn opa zei altijd: Remco, jongen, Nederland is een klein land met grote verschillen. Dat klinkt suf, maar hij had wel gelijk. Mensen aan de andere kant van het land, hebben soms heel andere gewoontes. En er zijn natuurlijk ook mensen met een andere achtergrond of cultuur, die doen de dingen ook weer op hun eigen manier. Geen probleem, toch? Ik probeer altijd wel rekening met die verschillen te houden. Als iedereen dat doet, is er ook geen probleem, denk ik.
Lizet: Ja, jongens, ik respecteer jullie gewoontes ook echt, hoor. Maar kan echt niet één van jullie zondag met me ruilen? Die wedstrijd is echt belangrijk voor me.
Remco: Helaas, de zondag is ook belangrijk voor mij.
Lizet: Oké, Hosni?
Hosni: Ha, echt niet. Zondag kijk ik voetbal met mijn vader. Dát is pas belangrijk.
Lizet: Oké, ik zeg die wedstrijd wel af.

Oefening 3.8

Dit is een variant op het spel Sets, dat je misschien kent. Het is de bedoeling dat de spelers met de woorden op de kaartjes een korte zin maken. Leg negen kaartjes (in drie rijen van drie) neer met de woorden naar boven, zodat jullie ze allebei kunnen zien. Leg de andere kaartjes op een stapel met de woorden naar beneden. Zodra een speler twee woorden ziet die hij of zij in een zin kan gebruiken, mag hij of zij die zin zeggen. Als de zin qua inhoud correct is (de woorden worden in de juiste context gebruikt), mag de speler de kaartjes houden.

Bijvoorbeeld: *Op zondag ga ik naar de kerk.*

De speler pakt de kaartjes met 'de kerk' en 'zondag'.

Vul de negen kaartjes met twee nieuwe (willekeurige) kaartjes van de stapel aan. Het spel werkt niet per se

met beurtwisseling: zodra een speler de kans ziet om een zin te maken, mag hij of zij die zeggen.

Tip: Begin eventueel zelf, om een voorbeeld te geven. Om het spel moeilijker te maken, kan de zin ook met drie of meerdere woorden worden gemaakt.

Schrijf de volgende woorden op kaartjes of losse memoblaadjes. Je kunt natuurlijk woorden toevoegen of weglaten naargelang de interesses van jezelf en de deelnemer.

de cultuur, respecteren, de gewoonte, verschillend, religieus, het geloof, de kerk, de familie, afspreken, belangrijk, de interesse, gewend, de gewoonte, de achtergrond, rekening houden, voetbal, de wedstrijd, werken, helpen, sporten, de vriendin, de ouders, de vader, de collega, eten, gezellig, het weekend, de opvoeding, zondag, grappig

Oefening 3.9 en 3.10

Lees de woorden in een rustig tempo voor. De dikgedrukte delen geven het woordaccent aan. Let op: zorg dat de deelnemer alleen luistert en de woorden niet ziet.

respecteren

religieus

achtergrond

verschillend

interesse

cultuur

gewoonte

traditie

islamitisch

familie

6. Suggesties voor extra materiaal

Doe samen iets leuks

- Kijk samen in de 'spoordeelwinkel' op de website van de NS. Hier staan ideeën voor uitjes, ook voor mensen met een beperkt budget. Kies een uitstapje uit dat jullie leuk vinden. Kunnen jullie hier eventueel ook echt naartoe?
- Ga samen naar het VVV in jullie woonplaats. Wat is er allemaal te doen? Zijn er plekken die jullie nog nooit hebben bezocht? Zoek samen een activiteit uit die jullie kunnen doen.
- Speel het spelletje 'ik ga op vakantie en ik neem mee', maar begin nu zo: *Ik ga een dagje naar ... en ik neem mee...*
- Maak een wandeling door jullie woonomgeving. Welke verbods- en gebodsborden zie je? Bijvoorbeeld in een park, winkelgebied of natuurgebied. Wat mag je hier wel en niet? En hoe gedragen bezoekers zich? Houden ze zich aan deze regels? Wat vinden jullie als bezoekers van deze regels?
- Maak een wandeling door jullie omgeving. Laat elkaar je favoriete plek, winkel of gebouw zien.
- Luister samen naar het liedje *Vijftien miljoen mensen* van Frank Pels, bekijk ook de video op YouTube. Welke 'typisch Nederlandse dingen', horen en zien jullie. Dit kan bijvoorbeeld ook met het lied *Het land van* door Lange Frans en Baas B.

Extra informatie

- Kijk op de kaart van Nederland. Wijs jullie woonplaats of gemeente aan. Laat de deelnemer ook plaatsen aanwijzen die hij of zij kent en die hij of zij niet kent. Misschien kan je daar iets over vertellen.
- Kijk samen op de website van jullie gemeente. Hoe kun je bijvoorbeeld een vergunning aanvragen? Welke regels gelden er voor een onderwerp dat voor jullie relevant is, zoals parkeren, afval, hondenbezit, verbouwingen, enzovoorts? Indien de deelnemer een inburgeraar is, kun je samen nog eens kijken op www.inburgeren.nl. Welke regels gelden er voor de inburgeraar? En kan de deelnemer deze regels op internet zelfstandig begrijpen?
- Kijk op de website van het NPO-kanaal 'Net in Nederland'. Ga in de menubalk naar 'Nederlandse cultuur & samenleving'. Bekijk een filmpje over een onderwerp dat jullie aanspreekt.

Colofon

SpreekTaal 3 is ontwikkeld door Stichting Het Begint met Taal en VU-NT2 (Vrije Universiteit Amsterdam), met financiering van het Oranje Fonds en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

- Auteurs:** Stichting Het Begint met Taal en VU-NT2: Martijn Baalman en Anne Hammers
- Redactie:** Sylvia de Groot Heupner, Anne Hammers, en Annemarie Nuwenhoud, met dank aan Germaine Trooster en Carola van der Voort.
- Met dank aan:** De feedback van tientallen vrijwilligers en deelnemers, Esra van den Aker, Marijke Huizinga en Annabelle Lock.
- Vormgeving:** Vrij in Vorm, Rotterdam
- Audio:** Studio de Lat, Groningen
- Audiobestanden:** De audio-bestanden zijn te beluisteren en/of te downloaden op www.spreektaal.com
- Beeldmateriaal:** Al het beeldmateriaal is met zorg geselecteerd. Mocht u desondanks menen dat wij uw rechten niet goed gerespecteerd hebben, neemt u dan contact op met Stichting Het Begint met Taal.
- Bronnen:** Shutterstock (foto's)

Wil je taalcoach worden of zoek je een taalcoach?

Vind een overzicht van alle taalcoach-organisaties op: www.taalcoaching.nl

SpreekTaal 3 - Over Nederland

ISBN 9789460775864

ISBN 9789460775918 (complete serie)

NUR 110

Meer informatie?

Neem contact op met Stichting Het Begint met Taal via 030-2422841 of info@hetbegintmettaal.nl.

Van Dale Uitgevers

Postbus 13288

3507 LG Utrecht

Correspondentieadres: redactie@vandale.nl

www.vandale.nl / www.vandale.be

van Dale

SpreekTaal – hét materiaal voor taalcoaching

SpreekTaal is het meestgebruikte materiaal voor taalcoaching aan anderstaligen. Het materiaal is speciaal ontwikkeld voor en door taalvrijwilligers die anderstaligen ondersteunen met het beter leren spreken van de Nederlandse taal.

SpreekTaal is:

- geschikt voor 1-op-1 taalcoaching, taalcafés en groepjes
- eenvoudig in gebruik (geen leservaring vereist)
- laagdrempelig, leuk en leerzaam!

De methode bestaat uit drie series: SpreekTaal 1 (niveau 0 tot A1+), SpreekTaal 2 (niveau A1 tot A2) en SpreekTaal 3 (niveau A2 tot B1). Alle series bestaan uit vijftien praktische modules over dagelijkse onderwerpen. Elke afzonderlijke module biedt materiaal voor ongeveer 5 uur taalcoaching. De audiobestanden die bij deze module horen, zijn te beluisteren en/of te downloaden via: www.spreektaal.com.

SpreekTaal 3 - module 1 t/m 15

1 Praten over jezelf	6 Kinderen en school	11 Over Nederland
2 Sociale contacten	7 Ondernemen	12 Wonen
3 Stage en vrijwilligerswerk	8 Werk	13 Leren
4 Zaken regelen	9 Gezondheid	14 Geld
5 Vrije tijd	10 Werk zoeken	15 Mijn leven in Nederland

Stichting Het Begint met Taal

Taal en contact zijn onmisbaar om mee te kunnen doen. Taalcoaching door vrijwilligers – online of fysiek – is hét middel voor de 600.000 nieuwkomers in Nederland die de taal willen oefenen. Stichting Het Begint met Taal vergroot de bekendheid en effectiviteit van taalcoaching, ondersteunt lokale organisaties die taalcoaching bieden en koppelt met Kletsmaatjes vrijwilligers aan nieuwkomers voor online ontmoetingen. Ook werken we samen met gemeenten, werkgevers en taalscholen. Zie voor meer informatie: www.hetbegintmettaal.nl.

© 2020 Het Begint met Taal
© 2020 Van Dale Uitgevers

Alle rechten voorbehouden

